

Botanische waarden gemeente Maasdonk toelichting bij de floristische verspreidingsgegevens

Rapport 2008.014

Stichting FLORON

Productie:

Stichting FLORON
Postbus 9514
2300 RA Leiden

telefoon: 071 - 5273533
fax: 071 - 5273511
email: floron@floron.nl
homepage: www.floron.nl

Aanvrager:

BugelHajema Adviseurs, Assen

Opdrachtgever:

Gemeente Maasdonk

Aanvraagcode:

DA080701 BuHa Maasdonk

Maand en jaar van publicatie:

september 2008

Deze publicatie kan worden geciteerd als:

B.J. Vreeken, 2008. Botanische waarden gemeente Maasdonk; toelichting bij de floristische verspreidingsgegevens. Rapport 2008.014. Stichting FLORON, Leiden.

Copyright: Niets uit deze uitgave mag worden vervoelvoudigd en/of openbaar gemaakt, door middel van druk, microfilm, fotokopie of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de stichting FLORON

Inleiding

De gemeente Maasdonk heeft van haar grondgebied de floristische gegevens opgevraagd. De gegevens worden geleverd door de Stichting Floristisch Onderzoek Nederland (FLORON). De basisgegevens worden digitaal toegezonden in een Excelbestand. Dit rapport vormt de toelichting bij de verstrekte gegevens. Hierin wordt aandacht besteed aan:

- Volledigheid en actualiteit van de gegevens;
- Voorkomende aandachtsoorten (beschermden soorten, doelsoorten, rode-lijstsoorten).

Het gebied van de gemeente is gelegen in 54 kilometerhokken. De gegevens van drie direct aangrenzende kilometerhokken zijn ook aangevraagd.

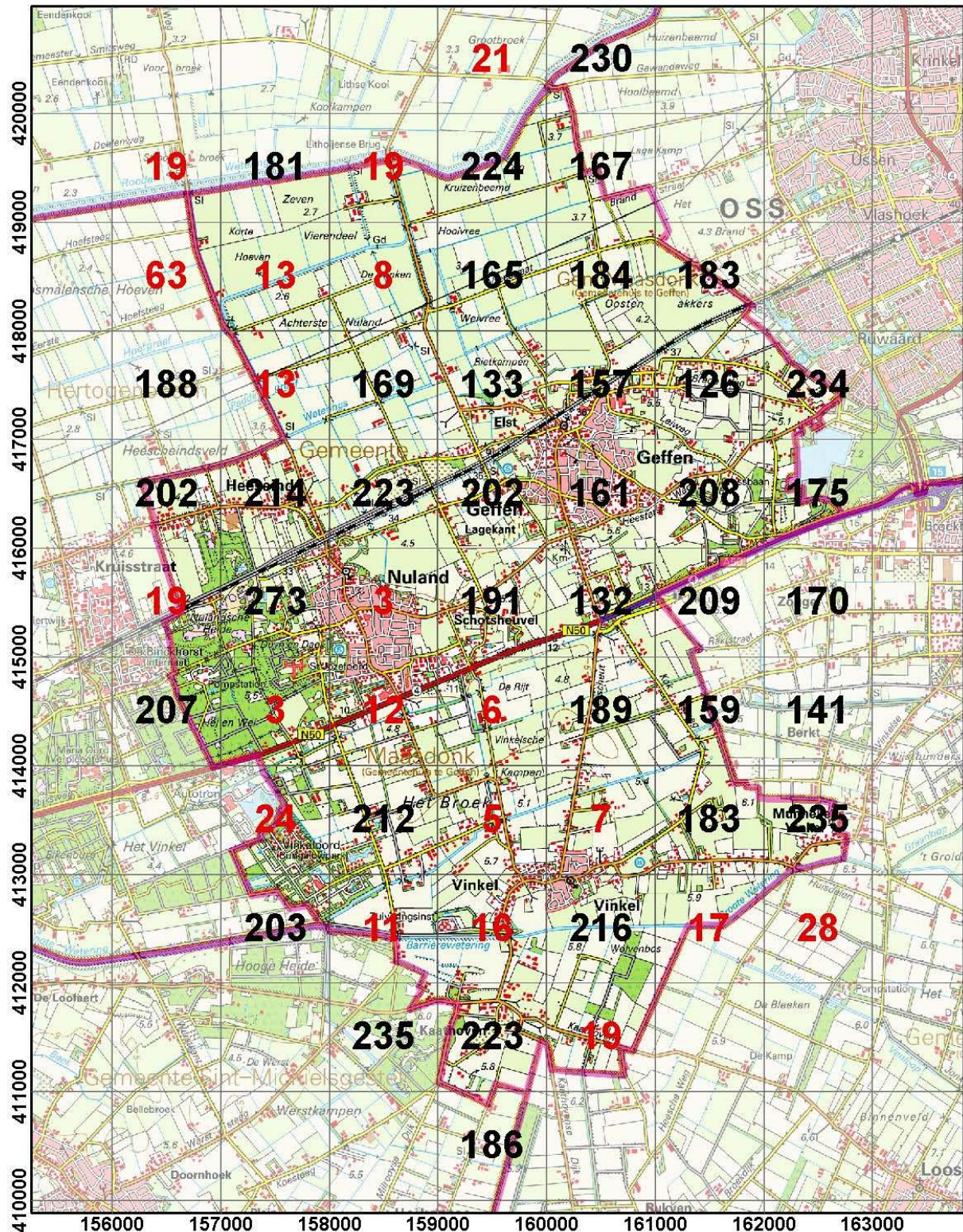
Basisgegevens

Alle waarnemingen zijn afkomstig uit de landelijke floradatabank FlorBase. Dit is een bestand met plantensoort-waarnemingen op 1x1 kilometerhokniveau. Het bestand bestaat uit gegevens van provincies, particulieren, terreinbeherende organisaties en instituten. Alle waarnemingen zijn van ná 1975. De beheerders van de databank dragen er zorg voor dat de waarnemingen van landelijk of regionaal vrij zeldzame soorten gecontroleerd worden op juistheid of waarschijnlijkheid van voorkomen. De controle betreft ruim 700, merendeels zeldzamere, soorten van de bijna 1.500 die op de Standaardlijst van de Nederlandse Flora zijn vermeld (Van der Meijden et al., 1991; 1996). FLORON beschikt slechts in beperkte mate over gedetailleerde coördinaten, waar soorten binnen een kmhok zijn aangetroffen.

Volledigheid en actualiteit

Aangezien er door verschillende organisaties en met verschillende methoden gegevens zijn verzameld, zijn er verschillen in de intensiteit waarmee de verscheidenheid aan voorkomende plantensoorten in het veld is vastgesteld. Daarmee moet bij de interpretatie van de voorkomende soorten en waarden rekening worden gehouden. In het betreffende gebied zijn tenminste 140 soorten per kmhok te verwachten. Niet alle kilometerhokken zijn voldoende onderzocht, zie figuur 1. Tot de onvoldoende onderzochte terreindelen behoren de bebouwde kom van Nuland, het bosgebied ten zuidwesten van Nuland en delen van het agrarisch gebied. De actualiteit van de gegevens is wisselend. Een belangrijk deel van de gegevens is verzameld na 1993. Voor de aandachtsoorten (de belangrijkste soorten) is in bijlage 1 aangegeven in welke periode de gegevens verzameld zijn.

Figuur 1. Het aantal soorten per kmhok in het onderzoeksgebied. Rode cijfers: onvoldoende onderzochte kmhokken.

Alle unieke soortwaarnemingen per kmhok zijn vastgelegd in het Excel-bestand (tabblad Flora_Ovz), waarin tevens enkele karakteristieken van de afzonderlijke waarnemingen zijn vermeld:

XKM	X-coördinaat linksonderpunt kmhok.
YKM	Y-coördinaat linksonderpunt kmhok.
NUM	soortnummer waargenomen soort volgens Biobase (CBS, 1997).
UFK	Landelijke zeldzaamheidsklasse, waartoe de soort vanaf 1990 wordt gerekend (0: uitgestorven, 1-4: (zeer) zeldzaam, 5-6: minder-vrij algemeen, 7-9: algemeen-uiteerst algemeen.
RL90	Soort wel (0-4) of niet (-) op de Rode Lijst 1990 (Weeda et al., 1990).
RL2000	Toedeling aan Rode-Lijstcategorie volgens de Rode Lijst 2000 (TNB: thans niet bedreigd; NB: standaardlijstsoort, niet beschouwd; GE: Gevoelig; KW: Kwetsbaar; BE: Bedreigd; EB: Ernstig bedreigd; VN: Verdwenen uit Nederland); de categorieën GE, KW, BE, EB en VN bevatten de 499 soorten op de nieuwe Rode Lijst (Van der Meijden et al., 2000). De vijf genoemde categorieën komen ongeveer overeen met de categorieën 4, 3, 2, 1 en 0 in de oude Rode Lijst en zijn ook met cijfers weergegeven in het bestand.
D2000	Soorten die doelsoort zijn vanaf 2000 (Herzien handboek doeltypen, Bal et al., 2001).
Wbes	Soorten die volgens de Natuurbeschermingswet of de nieuwe Flora- en Faunawet in Nederland wettelijk beschermd zijn, d.w.z. hun groeiplaatsen mogen zonder onthefing niet worden aangetast.
lbes	Soorten die in Europa beschermd zijn volgens de Bernconventie of de Habitat-richtlijn. (de binnen de gemeente aangetroffen soorten mogen niet in het wild verzameld worden voor de handel).
Latnaam	Wetenschappelijke naam (22 ^e druk van Heukels' Flora van Nederland)
Nednaam	Nederlandse naam (22 ^e druk van Heukels' Flora van Nederland)

Aandachtsoorten

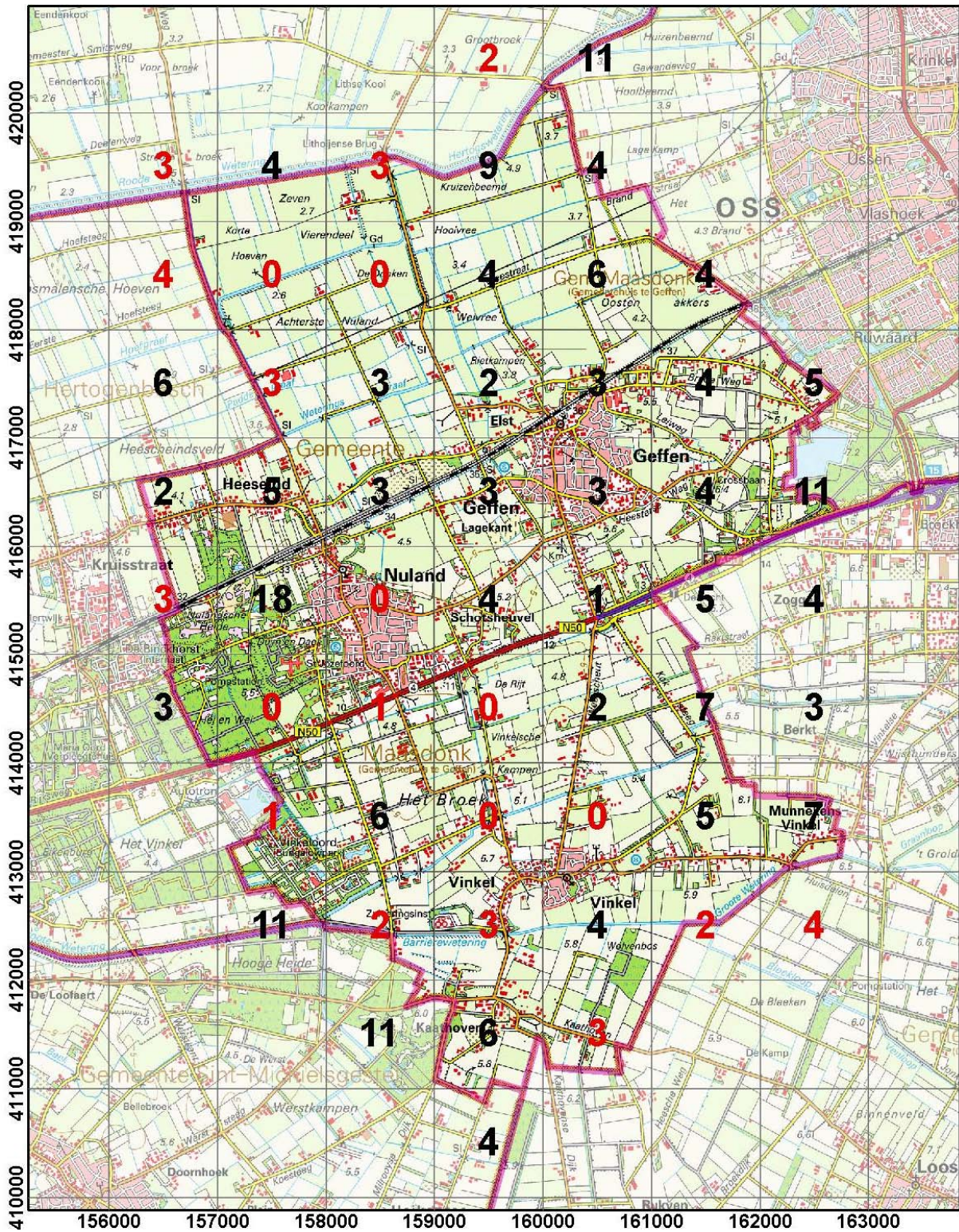
Als aandachtsoort worden die soorten opgevat die internationaal of nationaal zijn beschermd, doelsoort zijn of op de Rode Lijst 1990 of 2000 staan. Tabblad Flora_Aandacht in het Excel-bestand geeft een overzicht van de aangetroffen aandachtsoorten, inclusief hoe vaak ze zijn aangetroffen, zie ook tabel 1. In figuur 2 is het aantal bekende aandachtsoorten per kmhok weergegeven. De verspreiding van de afzonderlijke aandachtsoorten is weergegeven in bijlage 1.

Tabel 1. Overzicht van de voorkomende aandachtsoorten in het onderzoeksgebied, en het aantal kmhokken waarin elke soort is aangetroffen (nhok).

num	ufk	rl90	rl 2000	d 2000	w bes	i bes	n hok	nednaam	latnaam
13	6	3	4	1			1	Gewone agrimonie	<i>Agrimonia eupatoria</i>
14	4	3	3	1			1	Welriekende agrimonie	<i>Agrimonia procera</i>
62	6		3	1			3	Valse kamille	<i>Anthemis arvensis</i>
67	6		4	1			9	Slofhak	<i>Anthoxanthum aristatum</i>
76	5	3	3	1			1	Selderij	<i>Apium graveolens</i>
934	5				1		1	Tongvaren	<i>Asplenium scolopendrium</i>
146	6		4	1			1	Dubbelloof	<i>Blechnum spicant</i>
171	8				1		11	Zwanenbloem	<i>Butomus umbellatus</i>
183	0	1	1	1			1	Klein sterrenkroos	<i>Callitriche palustris</i>
187	8				1		11	Gewone dotterbloem	<i>Caltha palustris</i> subsp. <i>palustris</i>
198	8				1		9	Grasklokje	<i>Campanula rotundifolia</i>
199	3	3			1		1	Ruig klokje	<i>Campanula trachelium</i>
268	4	4	3	1			11	Voszegge	<i>Carex vulpina</i>
279	7		4	1			18	Korenbloem	<i>Centaurea cyanus</i>
286	6	3					1	Echt duizendguldenkruid	<i>Centaureum erythraea</i>
287	5	3					1	Fraai duizendguldenkruid	<i>Centaureum pulchellum</i>
321	7			1			24	Gele ganzenbloem	<i>Chrysanthemum segetum</i>
370	6	3					2	Tweestijlige meidoorn	<i>Crataegus laevigata</i>
373	4		3	1			1	Moerasstrepzaad	<i>Crepis paludosa</i>
386	8		4	1			2	Kamgras	<i>Cynosurus cristatus</i>
886	5	3	3	1	1		1	Brede orchis	<i>Dactylorhiza majalis</i> subsp. <i>majalis</i>
399	2	1	1	1			1	Moerassmele	<i>Deschampsia setacea</i>
406	7	2					10	Gewoon vingerhoedskruid	<i>Digitalis purpurea</i>

num	ufk	r190	rl 2000	d 2000	w bes	i bes	n hok	nednaam	latnaam
412	6				1		3	Grote kaardebol	Dipsacus fullonum
417	6		4	1	1		1	Kleine zonnedauw	Drosera intermedia
418	6		4	1	1		1	Ronde zonnedauw	Drosera rotundifolia
456	7		4	1			5	Moerasbasterdwederik	Epilobium palustre
460	8				1		18	Brede wespenorchis	Epipactis helleborine
492	5	4		1			1	Cipreswolfsmelk	Euphorbia cyparissias
524	6		4	1			1	Dwergviitkruid	Filago minima
538	6					*	1	Gewoon sneeuwkllokje	Galanthus nivalis
541	6		3	1			3	Bleekgele hennepnetel	Galeopsis segetum
558	7		4	1			3	Stekelbrem	Genista anglica
560	6		3	1			1	Kruipbrem	Genista pilosa
588	6		4	1			1	Bosdroogbloem	Gnaphalium sylvaticum
991	5			1			5	Paarbladig fonteinkruid	Groenlandia densa
692	6		4	1			1	Beemd kroon	Knautia arvensis
726	5		3	1			2	Ruige leeuwentand	Leontodon hispidus
753	4	2	2	1			1	Oeverkruid	Littorella uniflora
754	2	1	1	1			1	Waterlobelia	Lobelia dortmanna
777	5	3	3	1		*	1	Moeraswolfsklauw	Lycopodiella inundata
788	4	4					1	Vijfdelig kaasjeskruid	Malva alcea
821	6		4	1	1		1	Waterdrieblad	Menyanthes trifoliata
824	4	3					1	Mispel	Mespilus germanica
849	7		4	1	1		7	Wilde gagele	Myrica gale
857	7		4	1			3	Borstelgras	Nardus stricta
896	8				1		7	Gewone vogelmelk	Ornithogalum umbellatum
908	7				1		10	Koningsvaren	Osmunda regalis
949	6		3	1			2	Ruige weegbree	Plantago media
985	5		3	1			1	Spits fonteinkruid	Potamogeton acutifolius
989	6		3	1			1	Plat fonteinkruid	Potamogeton compressus
997	6		3	1			1	Stomp fonteinkruid	Potamogeton obtusifolius
1000	5	3					2	Duizendknoopfonteinkruid	Potamogeton polygonifolius
346	7		4	1			3	Wateraardbei	Potentilla palustris
1032	4	1					1	Gevlekt longkruid	Pulmonaria officinalis
1069	5	3	4	1			1	Bruine snavelbies	Rhynchospora fusca
860	4	4					3	Witte waterkers	Rorippa nasturtium-aquaticum
1243	6	3	3	1			1	Akkerandoorn	Stachys arvensis
1258	7		4	1			2	Blauwe knoop	Succisa pratensis
1283	6		3	1			1	Grote tijm	Thymus pulegioides
1153	6		4	1			1	Gewone veenbies	Trichophorum cespitosum germ.
1312	7		4	1			5	Goudhaver	Trisetum flavescens
1377	5				1		1	Kleine maagdenpalm	Vinca minor
1380	7		4	1			3	Hondsvioltje	Viola canina

Figuur 2. Het aantal aandachtsoorten per kmhok in het onderzoeksgebied. Rode cijfers: onvoldoende onderzochte kmhokken.

Belangrijke soorten en gebieden

Hier onder wordt per gebied of terreintype besproken welke aandachtsoorten er zijn aangetroffen.

Het Karregat

Het belangrijkste gebied binnen de gemeentegrenzen is het natuurgebied 'Het Karregat' van het Brabants Landschap, ten westen van Nuland. In het plasje komen zeldzame soorten voor van voedselarm, maar niet-verzuurd water, waar onder Waterlobelia en Oeverkruid. De aantallen van de bijzondere soorten kunnen sterk wisselen. Op de aangrenzende vochtige heide groeien o.a. Kleine zonnedauw, Ronde zonnedauw, Moerasmele (oude waarneming), Bosdroogbloem, Bruine snavelbies, Gewone veenbies en Moeraswolfsklauw. Waterdrieblad is ook in deze omgeving aangetroffen; de exacte vindplaats hiervan is bij Floron niet bekend.

Agrarisch gebied ten noorden van de spoorlijn

In het agrarisch gebied ten noorden van de spoorlijn zijn de aandachtsoorten vooral in en langs waterlopen en op de kades aangetroffen. Zwanenbloem is vooral langs de noordrand van de gemeente aangetroffen. Exacte vindplaatsen zijn niet bekend; mogelijk heeft een deel van de vondsten betrekking op de Roode Wetering/ Hertogswetering. Zwanenbloem is wettelijk beschermd, maar vrij algemeen. Paarbladig fonteinkruid is op verschillende plaatsen gevonden. Het voorkomen van dit minder algemene waterplantje duidt meestal op het voorkomen van kwel. Spits fonteinkruid en Plat fonteinkruid zijn gevonden bij de noordpunt van de gemeente. De vondsten van Gewone dotterbloem zijn vaak al van een wat oudere datum. Deze soort kan zich in intensief gebruikt agrarisch gebied niet goed handhaven. Selderij komt van nature alleen in brakke gebieden voor. Vindplaatsen in het binnenland zijn vaak een gevolg van verwildering.

Goudhaver, Kamgras en Gewone agrimonie zijn mogelijk aangetroffen op de kade langs de Roode Wetering/ Hertogswetering. Het is daarmee niet zeker of de soorten binnen de gemeente Maasdonk zijn aangetroffen. Opvallend is de vondst van Hondsviooltje in kmhok 159-419. Deze soort staat meestal op heischrale standplaatsen. Het is goed na te gaan waar de soort precies is aangetroffen.

Akkerplanten

In het gebied zijn verschillende zeldzame of minder algemene akkerplanten aangetroffen: Valse kamille, Slofhak, Korenbloem, Gele ganzenbloem, Dwergviitkruid en Akkerandorn. Door de intensivering van de landbouw zijn deze soorten van de meeste akkers verdwenen. Recente vondsten hebben vaak betrekking op tijdelijke groeiplaatsen in wegbermen. Ook worden sommige van de genoemde soorten (met name Korenbloem en Gele ganzenbloem) wel uitgezaaid in akkerranden en in vergraven wegbermen.

Wegbermen

Wegbermen zijn van belang voor het behoud van de flora. Enerzijds kunnen hier soorten overleven die door de intensivering van het grondgebruik uit het agrarisch gebied zijn verdwenen. Anderzijds komen er in bermten allerlei gradiënten voor: overgangen van grondsoorten en overgangen van nat naar droog, waardoor hier ook soorten voor kunnen komen die bijvoorbeeld in natuurterreinen ontbreken.

In bebouwde gebieden zijn in wegbermen soms bijzondere soorten ingezaaid. Het is bij Floron niet bekend of dit ook het geval is in de gemeente Maasdonk.

Tot de typische soorten van wegbermen behoren Grasklokje en Brede wespenorchis. De eerstgenoemde soort staat meestal op schrale tot matig voedselrijke plaatsen. De soort gaat op veel plaatsen achteruit, vooral door verruiging van de standplaatsen. Het is daarom van belang om groeiplaatsen van deze (attractieve) soort waar mogelijk te ontzien. Brede wespenorchis staat op wat voedselrijkere plaatsen, meestal met lichte beschaduwing.

Andere soorten van wegbermen zijn Echt duizendguldenkruid, Beemdkroon, Vijfdelig kaasjeskruid, Vogelmelk, Blauwe knoop, Grote kaardebol, Grote tijm. Blauwe knoop komt van nature voor op schrale, vochtige graslanden maar is door eutrofiëring (in het agrarisch gebied) of verruiging (in natuurterreinen) op veel plaatsen verdwenen. Ook overgebleven groeiplaatsen in wegbermen gaan op veel plaatsen verder achteruit. Grote kaardebol staat in ruigten en op pas vergraven plaatsen. Deze soort is beschermd, maar niet erg zeldzaam. De vondst van Grote tijm is opmerkelijk, omdat deze soort hoge eisen aan de bodem stelt (zonnige standplaats op schrale, goed gebufferde (= niet-zure) bodem). In het betreffende kilometerhok lijkt dit type standplaats te ontbreken. Mogelijk betreft het een onnatuurlijke standplaats.

Schrale standplaatsen

Enkele aandachtsoorten wijzen op schrale, voedselarme bodem: Stekelbrem. Kruipbrem, Borstelgras, Wilde gagel. Behalve in het bos- en natuurgebied ten westen van Nuland komt dit standplaatstype binnen de gemeente alleen fragmentarisch voor (bijvoorbeeld op recreatieterreinen).

Waterlopen

Langs de waterlopen in het gebied ten zuiden van de spoorlijn zijn enkele water- en oeverplanten te vinden die op minder voedselrijke omstandigheden duiden, zoals Duizendknoopfonteinkruid en Wateraardbei. Gewone dotterbloem is aangetroffen in de buurt van (of langs) de Grote Wetering.

Bossen

Dubbelloof en Koningsvaren zijn soorten van (half) beschaduwde greppelkanten in of langs bossen of houtwallen. In bermen in bosgebieden kan ook Brede wespenorchis voorkomen. Het voorkomen van Gewoon sneeuwkllokje, Kleine maagdenpalm, Ruig kllokje en Gevlekt longkruid is waarschijnlijk een gevolg van verwildering. Deze soorten zijn vooral te verwachten in de buurt van bebouwing.

Overigens

Tongvaren (kmhok 159-415, Schotsheuvel) komt in Nederland vrijwel uitsluitend op muren voor. De exacte vindplaats is bij Floron niet bekend. In kmhok 162-416 (omgeving Geffense plas) is in 1991 Brede orchis aangetroffen. De exacte vindplaats is bij Floron niet bekend. Hierdoor is ook niet bekend in welke gemeente de soort is aangetroffen. Overigens is Brede orchis niet altijd goed te onderscheiden van de nauw verwante, maar veel algemenere Rietorchis (*D. majalis subsp. praetermissa*).

Conclusies en aanbevelingen

De belangrijkste soorten zijn aangetroffen in de bos- en natuurgebieden ten westen van Nuland. Elders zijn aandachtsoorten gevonden in en langs waterlopen, in wegbermen en in bossen. Delen van het gebied zijn onvoldoende onderzocht.

Het verdient aanbeveling om bij het beheer van de wegbermen rekening te houden met de wilde flora, omdat hier soorten voor kunnen komen die zowel in agrarische gebieden als in natuurgebieden ontbreken. Te denken valt o.a. aan groeiplaatsen van Grasklokje. Exacte vindplaatsen van deze soort zijn bij Floron niet bekend.

Een deel van de bijzondere soorten is gevonden door de IVN in Oss. Mogelijk zijn hier exactere gegevens van vindplaatsen van bijzondere soorten beschikbaar.

Literatuur

Bal, D., H.M. Beije, M. Fellingner, R. Haveman, A.J.F.M. van Opstal, F.J. van Zadelhoff. 2001. Handboek Natuurdoeltypen. Ministerie van LNV.

Meijden, R. van der, L. van Duuren, E.J. Weeda, C.L. Plate. 1991. Standaardlijst van de Nederlandse flora 1990. Gorteria 17: 75-127.

Meijden, R. van der, L. van Duuren, H. Duistermaat. 1996. Standaardlijst van de Nederlandse flora 1996; overzicht van wijzigingen sinds 1990. Gorteria 22: 1-5.

Meijden, R. van der, B. Odé, C.L.G. Groen, J.P.M. Witte & D. Bal. 2000. Bedreigde en kwetsbare vaatplanten in Nederland; basisrapport met voorstel voor de Rode Lijst. Gorteria 26 (4): 85-208.

Weeda, E.J., R. van der Meijden, P.A. Bakker. 1990. FLORON-Rode Lijst 1990. Gorteria 16 (1): 2-26.